

reflexion

Kära publik varmt välkommen till Skärets konsthalls jungfruutställning.

Med det bästa ur konsten vill jag belöna de nyfikna och konstintresserade. Det ska vara skraddarsytt, unikt och något alldeles speciellt. Det ska kittla ett vant konstöga och överrumpla den ovana.

Först ut är Fredrik Wretman med ett nytt verk "*reflexion*" skapat för Skäret och komponerat av skulptur, video och vatten. Vattnet som spegel och reflexion är ofta återkommande ämnen i Fredrik Wretmans verk. Så också här och vad passar väl bättre i en konsthall som är granne med havet.

Detta konsthäfte är en viktig del i konsthallens ambition att vara en pedagogisk röst i samtidskonstens sinnrika labyrint. Ett varmt tack till Håkan Nilsson, konstkritiker på Dagens Nyheter, som i denna bok nedtecknat sina reflektioner av Fredrik Wretmans konstnärskap.

Skäret 4 maj 2002

Gunhild Stensmyr

NICE Network In Culture

Fredrik Wretman

Ytliga reflektioner

Vad rör sig under ytan? Kanske ingenting. Kanske är ytan allt som finns, allt som spelar roll. Kanske är den verkliga illusionen därmed alla förväntade kopplingar till en underliggande och meningsskapande verklighet.

När Fredrik Wretman under 80-talet presenterade sina "American floors" fångade han in två för tiden centrala frågeställningar som på något olika sätt berör ytans problematik. Dels frågan hur kontexten, sammanhanget, är medverkande till att skapa betydelse. Dels frågan om hur teckens betydelse (i vid bemärkelse) uppstår i relation till andra tecken.

Fotografierna, tagna av golv från olika kända amerikanska gallerier och museer, pekar på hur viktigt utställningsrummet är för hur konstverk kommer att uppfattas: ett betydelsefullt galleri gör automatiskt konsten betydelsefull. Det är

med andra ord inte galleriets (eller museets) funktion som "utställningsrum" som är viktigast, utan hur detta rum uppfattas i konstvärlden. Ett tydligt exempel på att kontexten är betydelseskapande, eller skall vi säga meningsbärande: det rör sig ju trots allt om golv.

Det verkar därför som om ytan (här i bildlig bemärkelse) har ganska lite att göra med vad något är, men desto mer att göra med hur något uppfattas. (Vilket förstås är giltigt långt utanför konstens värld.) Här uppstår en fråga av mer filosofisk, och kanske mer angelägen karaktär: Om hur något uppfattas inte har så mycket att

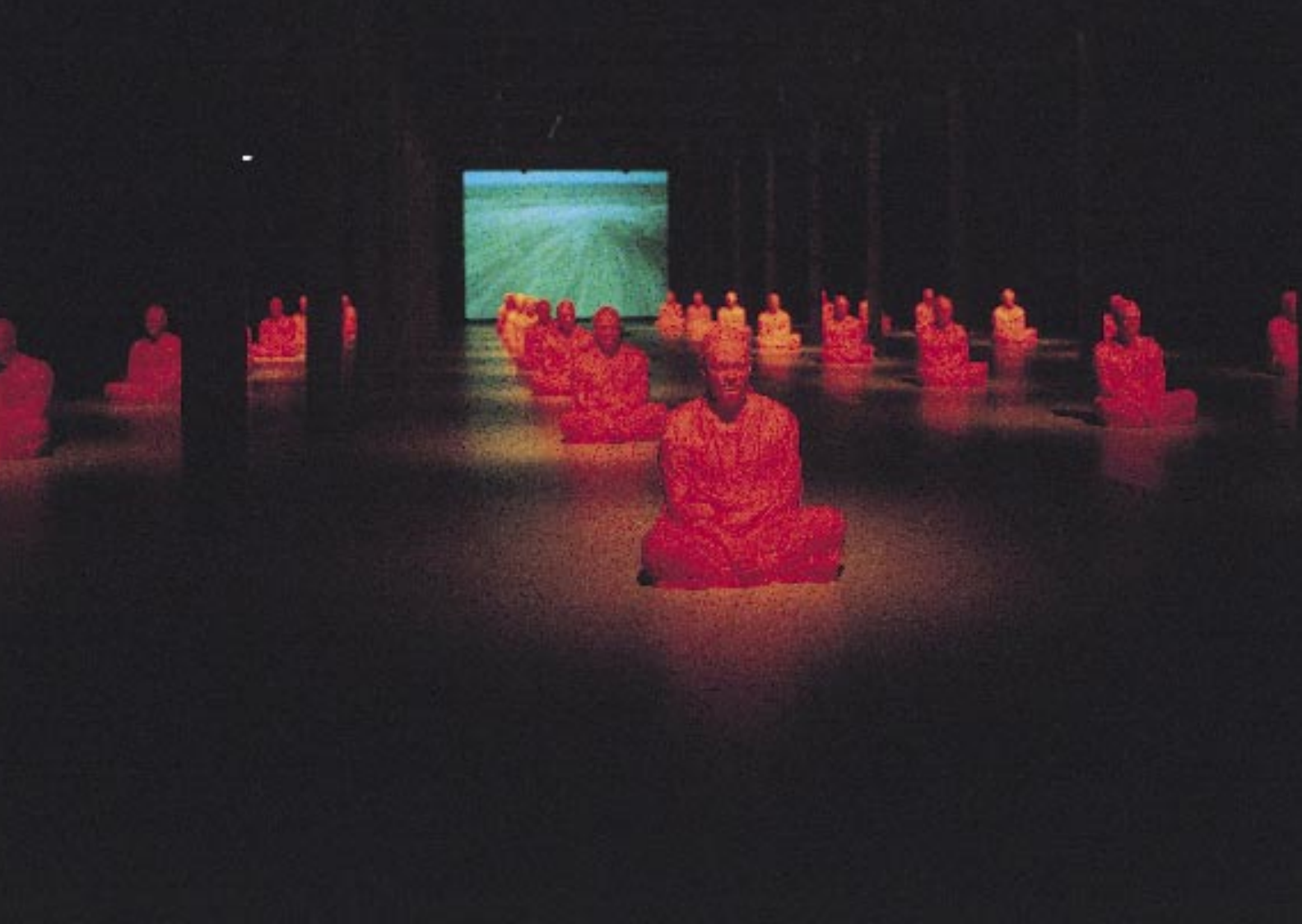
göra med vad detta något är, vad har det då med att göra? Hur uppstår ytans mening? Genom att fotografera flera golv och placera dem bredvid varandra visade Wretman mycket enkelt på svaret: ytor får sin mening i relation till andra ytor. Vad ytan ”betyder”, hur vi uppfattar den, hör inte samman med vad den representerar, utan hur den placerar sig i relation till andra ”ytor”. Ytans betydelse är så att säga inte vertikal, den kopplar inte till ”verkligheten”, den är horisontell, den kopplar till andra ytor. Därför är ytans mening och betydelse inte konstant, utan omdefinieras hela tiden. Det är inte konstigare än aktiekurser (som i och för sig inte är helt enkla).

När Fredrik Wretman fotograferade ”American Floors” och placerade dem i konstvärlden som tydliga objekt istället för ”dold” kontext skedde en uppenbar förskjutning i ytans betydelse. När han sedan presenterade sina bilder av golv under glas på Moderna museets golv och lät besökaren

kliva runt på dem iklädda ryska tofflor, kopplade betydelseerna mer eller mindre helt fritt. Vad de betydde i detta sammanhang blev helt och hållet upp till betraktaren att avgöra.

Wretman hade vid den här tiden också påbörjat sina experiment med en annan aspekt av ytan: reflektionen. En vattenfylld damm utgör en utmärkt reflektionsyta. Genom att projicera en bild från en viss vinkel, återkastas den på den bakomvarande väggen, och syns ändå i dammen. Men när man står inför dammen är det oklart om bilden på väggen reflekteras i dammen, eller tvärtom. Återigen berör Wretman frågan om den ”sanna” bilden och kopian, är den intressant i ytans tidevarv. Har den någonsin varit något annat än en konstruktion? Det är intressant att den första ”sanna” bilden av Jesus, Veronicas svetteduk, faktiskt är ett avtryck. (Härav namnet ”Veronica”, ve’ra i’con: den sanna bilden.)

Wretman har också vänt på steken: när han fyllde en bassäng på bara några centimeters

EE

“Shut up, I’m in love” Edsvik Kunst & kultur 1997

djup med svart vätska visade han att ytan också kan ge sken av ett oändligt djup. Detta pekar på något viktigt: vare sig det rör själva ytan som sådan (som golven) eller om ytan helt enkelt reflekterar tillbaka en annan bild (som speglar och dammar), så ger ytor i första hand sken av att vara något. Och även om vi kan förstå att ytan faktiskt bara är ytan med allt vad det innebär för företeelser som konst, popstjärnor, varumärken och aktiekurser, tenderar vi att använda begrepp som självbespeglade, ytlig och (sedan Freud) narcissist, i negativ bemärkelse när det kommer till människor.

I psykoanalytisk bemärkelse är självbespeglingen ett stadium som barnet måste passera. Det är genom självbespeglingen som barnet får en uppfattning om sitt eget jag, ett stadium som dock måste brytas av att barnet också förstår att det finns andra "jag" som man måste ta hänsyn till. När barnet socialiseras förstår det med andra ord att sätta sina egna krav i relation till

andras krav och inser (eller tvingas inse) att det inte alltid kan få som det vill.

Kanske kan man skilja mellan självreflektion och självbespegling. Självbespeglingen leder till självförhärligande och självreflektionen till självinsikt. Om vi hemfaller åt självreflektion eller självbespegling kan därför sägas höra samman med resultatet. Att spegla sig i sig själv är en väg till större djup, ett sätt (kanske det enda) att hitta sig själv. Denna reflektionens andra sida är något som också alltid funnits närvarande i Wretmans arbeten. Hans budskap "It's all in your head" leker med speglingens dubbla natur. Det kan förstås som ett påpekande om att det är upp till var och en att avgöra vad "ytan" betyder. Men det kan också förstås som en uppmaning, som att det är upp till var och en att finna sin egen sanning inom sig själv. När han låter gjuta av sig själv i Lotusställning, likt en modern Buddha, och placerar ut en svit av dessa figurer i rader (som på utställningen "Goa Trans", 1997)

vrider och vänder han på begrepp som "den sanna bilden" (som i Veronikas avtryck), original och kopia, och på idén om självreflektionen som väg att nå det egna och unika jaget.

Självreflektionens väg till självinsikt tycks också vara kantad av olika faror. Man kan å ena sidan bli introvert och världsfrånvärd och å andra sidan ytlig och självbespeglade. Men vad är det vi förväntas hitta om vi nu når målet? I 1600-tals poeten John Miltons *Paradise Lost* går Eva vilse i sig själv när hon ser sin spegelbild i en damm. Fascinerad över den sköna spegelbilden dröjer hon kvar tills en annan "röst" som skyndsamt talar om för henne att hon betraktar sig själv och att detta liksom inte var meningen. Hon är nämligen ämnad för något annat. Rösten förklarar:

And I will bring thee where no shadows stays

Thy coming, and thy soft embraces; he

Whose image thou art, him thou shalt enjoy

Den falska spegelbilden och självförtjusningen bryts således här av en annan röst som förklarar att Eva är ämnad för något annat: att behaga Adam (vars bild hon är). Bortsett från de sexistiska implikationerna av denna lek med självbespeglings risker visar Milton på en klassisk utkomst av självreflektionen. Dess mål är inte att hitta det egna jaget, utan att förstå jagets relation i ett större sammanhang. Självreflektionen behöver dock inte brytas av en yttre röst, den kan vara en väg att finna den inom sig själv. I *Bekännelser* beskriver Kyrkofadern Augustinus mot slutet av 300-talet hur hans introspektion lär honom just till att lyssna, och hur han, när han hör guds röst, förstår sin plats i tillvaron. (Det är först med 1600-tals filosofen Descartes som sökandet inåt till sist grundas i själva tvivlandet, i det egna jaget. Vilket i förlängningen kan sägas vara grunden till den moderna uppfattningen om jaget, där varje enskilt jag föregår kollektivet.)

Någon sådan röst når aldrig den antika Narcissus, han fastnar vid sin damm fascinerad av den spegelbild han själv aldrig förstår är en spegelbild, och förvandlas med tiden till en blomma. Den enda som skulle ha kunnat rädda honom bär också på reflektionens förbannelse: Eko, nymfen som bara kan svara med exakt samma ord som den som talar. Men eftersom Narcissus tystnar vid sin egen åsyn, kan Eko heller inte ingripa. Ekos avsaknad av egen röst, som kan komma utifrån och rädda Narcissus, låser honom vid sin egen bild.

Narcissusmyten har i sig inte mycket med självbespeglung som vi tänker oss den att skaffa. I Ovidius Metamorfoser beskrivs Narcissus som en skön yngling som avvisade alla inviter (bland annat Ekos). Någon av de försmådda förbannade Narcissus med förhoppningen om att även han en dag skulle möta obesvarad kärlek, och hämndgudinnan Nemesis lyssnade. Endast den egna reflektionen ägde makt att för evigt trollbinda honom, vilket i och för sig visar på

en annan fara med självreflektionen: Narcissus hade som ung spåtts långt liv, så länge han inte lärde känna sig själv.

I boken *Understanding media* (1964) gjorde medieteoretikern Marshall McLuhan en poäng av att ordet Narcissus stammar ur begreppet narkos. Narcissus blir för evigt förälskad i en av människans förlängningar, spegelbild. I det moderna samhället är medierna en förlängning av vårt centrala nervsystem och vi pumpas med så mycket information att vi bär "hela mänskligheten som vårt skinn". Vi måste därför låta vissa delar av vårt nervsystem domna av för att inte drunkna i ett överflöd av information, eller för att inte bli som Narcissus: ett självgenererande och slutet system.

I Wretmans skulptur sträcker Narcissus försiktigt ut handen mot ytan utan att beröra den. För vem vet vad som rör sig under ytan? Kanske ingenting.

Fredrik Wretman

(*1953)

Solo

- 98 Galleri Wallner, Malmö.
97 "Goatrans (Ulan Bator)", Olle Ollsson-Huset, Solna; "Goatrans (Pacific)", Färgfabriken, Stockholm.
"Goatrans (Nuqui)", Galleri Axel Mörner, Stockholm.
94 "Up against the wall, mthrfckrs", TRE, Stockholm;
"Jag minns ingenting", Restaurang WC, Stockholm.
93 "det djupa", Galleri TRE, Stockholm;
"It's all in your head", RIX, Linköping.
92 "(time out)", Summergarden, St. Petersburg, Russia.
91 "American Floors (Russian Slippers)", Moderna museet, Stockholm; "A Museum Fill Out (American Floors)", Borås Konstmuseum, Borås;
"Empty Space...", Wiener Secession, Vienna.
90 Galleri Wallner, Malmö.
88 Sandvikens Konsthall, Sandviken;
Galleri Sten Eriksson, Stockholm.
87 Galleri 29, Växjö.
86 LIDO, Stockholm; Galleri Lång, Malmö;
Galleri Sten Eriksson, Stockholm.
85 Galleri Bar Bar, Stockholm.
83 Galleri Lång, Malmö.

Grupp

- 01 Vitt, Swedish Artproj. 2001, Belgium.
"The Nursery", Making Nature, Edsvik konst och kultur
00 "Vertigo", Sveriges Allmänna Konstförening.
99 "Klassresa", Åkerby skulpturpark, Åkerby; Wanås, Specialutställning; Konstant 2000, St. Petersburgs Universitet, St. Petersburg;
98 Skulpturtriennalen, Skulpturens Hus, Stockholm;
"Goatrans, Vilnie", "Cool Places", Contemporary Art Center, Vilnius; "Gestalt", Interact, Stockholm; "Medialisation", Edsvik konst & Kultur, Sollentuna;
"Gecco", Münchenbryggeriet, Stockholm; "Sven Lundhs öga", Färgfabriken, Stockholm.

- 97 "Screens", Trondheims Konstmuseum, Trondheim;
"Rum", Edsvik konst & Kultur, Sollentuna; "Everything is floating (Rio Medellín)", International Art Festival, Medellín
96 "Till Filmen", Göteborgs konstmuseum, Göteborg; Gävl-ars 96, Konstcentrum, Gävle; "Live från Strömmen", Stockholm Waterfestival.
95 "No soy d'aquí", Galleri Ruben Gallo, Mexico City;
Zangular, Antigua, Guatemala, Mexico City, Mexico, Färgfabriken, Stockholm; "Ana logos", Sollentuna, Sweden;
94 "What's in your mind", IVA, Telemuseum, Stockholm.
93 "Projekt 00", Uppsala konstmuseum, Uppsala;
"EKOparken", Moderna museet, Stockholm;
"Sublima små stunder, Gustav III Antikmuseum, Stockholm;
"Zeitgenössische Kunst aus Schweden", Aargauer Kunsthau, Aarau, Muse Rath, Geneva;
"80-tal", Växjö Konsthall, Växjö.
92 "Kejsarens nya kläder", Waldemarsudde, Stockholm;
"(time out)", Moderna museet, Stockholm; "Time Reveals Truth", Expo 92, Sevilla; "1953", Rooseum, Malmö; Rauma Biennale 9, Balticum 2, Rauma Finland; Galleri Asplund, Stockholm;
"Art Against AIDS", Linköping;
Konst på telefonkatalogen, Stockholm A-M
91 "Konst/Fotografi", Göteborgs Konsthall, Göteborg; Art Now, Göteborg; "Kunst Europa", Kunstverein Bayreuth, Bayreuth;
"Lika med", Moderna museet, Stockholm.
90 "Svensk Samtid", Museet för Samtidskonst, Oslo;
Galleri Modern, Stockholm; "Ti fra Norden", Museet för Samtidskonst, Oslo;
"Speglingar", Moderna museet, Stockholm.
89 "Konstant 90", Leningrad University, Leningrad; "Made in Sweden", Rooseum, Malmö; "Borealis 4", Louisiana Museum, Humlebaek, Danmark; Wanåsutställningen 89, Wanås; "Studio Artist Exhibition" PS 1, New York;
"Cuatro Media", Sala Parpallo, Valencia.
88 "Meoplast", Brandts Klaedesfabrik, Odense, Danmark;
"Cuatro Artistas, Cuatro Medios", Palacio de Sastago,

- Zaragoza; "4 Media", Metrónome, Barcelona;
"Konstant 90", Stockholms Universitet, Stockholm.
- 87 "Svenskt 80-tal", Lunds Konsthall, Lund; "U-Media", Umeå;
"Konstföreställningar", Kulturhuset, Stockholm.
- 86 Galleri Lars Bohman, Stockholm; Galleri Leger, Malmö;
Art Now, Göteborg.
- 85 Galleri Bar Bar, Stockholm.
- 84 Galleri Sten Eriksson, Norrköping.

Representerad på:

Moderna museet, Stockholm.
The National Museum of Contemporary Art, Oslo.
Borås konstmuseum.
Sandvikens konsthall.
Göteborgs konstmuseum.
Malmö konstmuseum.
Fredrik Roos Collection.
Solna kommun.
Statens konstråd.
Östergötlands länsmuseum.
Norrköpings konstmuseum.
Gävleborgs länsmuseum.
Sundsvalls museum.

Utbildning:

72-75: Gerlesborgsskolan.
75-76: ABF.
80-85: Konsthögskolan, Stockholm.

Anställningar:

94-96: Konstnärlig ledare för Institutionen för skulptur, Konstfack.
98-99 vik. Professor på Konsthögskolan, Stockholm.

Håkan Nilsson är konstkritiker på Dagens Nyheter och fil.dr i konstvetenskap. Han har arbetat med och skrivit om samtidskonst de senaste tio-femton åren, som gallerist och som curator, som skribent och redaktör, däribland för tidskrifterna Material och Merge. Han arbetar också som lektor på högskolan i Skövde där han utvecklar ett program om nya medier.

Utställningsbok nr 1, årgång 1, 2002

ISBN 91-970107-0-7

Text: Håkan Nilsson

Foto: Fredrik Wretman, Gunnar Smoliansky, Tord Lundh

Katalog design: Wetter & Burman

Ansvarig utgivare: Gunhild Stensmyr, NICE Network In Culture, www.nicenetwork.se

Tryckeri: Trydells Tryckeri AB, Laholm

Särskilt tack till Malmö konstmuseum som generöst bistått Skärets konsthall med teknisk assistans.

Skärets konsthall sponsras av:

ISBN 91-970107-0-7